

Asia: VN/23281/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aluehallintovirastojen valtakunnallinen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue, joka toimii Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä, antaa tämän lausunnon.

Voimassa olevan vaalilain 11 §:n 3 momentin mukaan Uudenmaan vaalipiirilautakunta kokoontuu Helsingissä ja Kaakkois-Suomen vaalipiirilautakunta Mikkelissä. Esitysluonnoksen perustelujen mukaan Uudenmaan vaalipiirilautakunnan työskentelyä voisi tehostaa se, jos lautakunnalla olisi mahdollisuus harkita kokouspaikakseen, erityisesti ääntenlaskennan osalta, muitakin Uudenmaan maakunnan kaupunkeja. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut kannattaa edellä mainitun perusteella 11 §:n 3 momentin kumoamista ja sääntelyn muuttamista siten, että kukin vaalipiirilautakunta päättäisi itse, missä kaupungissa tai kunnassa se kokoontuu. Voimassa olevan 11 §:n 1 momentin mukaan lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueella lautakunnan kokouspaikka on. Vaalipiirien ja aluehallintovirastojen toimialueiden rajat eivät kaikilta osin vastaa toisiaan. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut tukee 11 §:n 1 momentin muutosehdotusta, jonka mukaan lautakunnan asettaisi se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suuri osa siitä maantieteellisesti kuuluu. Koska säännös kokouskaupungeista poistuisi, kullekin aluehallintovirastolle selkeytyisi, minkä vaalipiirilautakunnan tai mitkä vaalipiirilautakunnat sen tulisi asettaa.

Vaalilain 99 §:n otsikon muuttamiseksi ehdotus on nykyistä sääntelyä selkeyttävä. Säännöksen muutettu otsikko vastaisi pykälän sisältöä. Vaalipiirilautakunnissa muodostuu vaalien järjestelyistä ja toimittamisesta lukuisia asiakirjoja, jotka tulee säilyttää joko pysyvästi tai määräajan. Voimassa olevan 99 §:n 2 momentin mukaan vaalipiirilautakunnan on luovutettava hallussaan olevat asiakirjat ja vaaleissa käytetyt tarvikkeet aluehallintovirastolle säilytettäväksi. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut pitää erittäin hyvänä, että jatkossa säännöksestä kävisi yksiselitteisesti ilmi, mitä paperisia asiakirjoja vaalipiirilautakunta luovuttaisi säilytettäväksi aluehallintovirastolle (äänestysliput

ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa). Hallinto- ja kehittämispalvelut katsoo, että vaalipiirilautakunnan edustaja voi tulostaa toisteet äänten tallennusraporteista suoraan sähköisen vaalijärjestelmän arkistosta mahdollisia vaalien jälkeen tapahtuvia, tapauskohtaisia äänestyslippujen uudelleenlaskentoja varten. Hallinto- ja kehittämispalvelut kuitenkin toteaa, että 2 momentin säännöstä voi lainsäätäjän harkinnan mukaan täsmentää siten, että vaalipiirilautakunta luovuttaisi vaalilippujen yhteydessä myös kopiot tallennusraporteista, jolloin näitä säilytettäisiin käytännössä samassa tilassa vaalilippujen kanssa. Tämä käytännön tarve liittyy aluehallintovirastojen arkistojen valtakunnalliseen hajakeskitykseen. Kopiot ehdokaslistojen yhdistelmästä ja paperiset kopiot tallennusraporteista olisivat siis vaalilippujen mukana yhdessä erikseen merkityssä pussissa, laatikossa, säkissä tai muussa säilytysastiassa.

Ehdotetussa uudessa 99 §:n 3 momentissa säädettäisiin vaalipiirilautakunnan pöytäkirjojen ja liitteiden säilyttämisestä pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti. Tämä tarkoittaisi perustelujen mukaan käytännössä sitä, että ministeriö määräisi pöytäkirjat liitteineen säilytettäväksi pysyvästi sähköisessä muodossa vaalitietojärjestelmän sähköisessä arkistossa. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut pitää muutosehdotusta erittäin tarkoituksenmukaisena. Hallinto- ja kehittämispalvelut katsoo kuitenkin tarpeelliseksi, että lain tasolla tulisi nimenomaisesti säätää, että vaalipiirilautakunnat tallettavat pöytäkirjansa ja niiden liitteet sähköiseen pysyvään säilyttämiseen vaalitietojärjestelmään, koska vaalipiirilautakuntien käytännöt vaihtelevat oikeusministeriön ohjeista huolimatta. Vaalitietojärjestelmän sähköinen arkisto toimisi tallennustilana, josta pysyvästi säilytettävät asiakirjat siirretään Kansallisarkistoon myöhempänä ajankohtana. Vaalitarvikkeiden säilyttämisestä tulisi selvyuden vuoksi säätää erikseen tai määrätä oikeusministeriön ohjeissa.

Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut katsoo juridisten toimivaltakäytösten selkeyttämiseksi tarpeelliseksi, että vaalilain 99 §:n yhteydessä säädetään erikseen, että vaalipiirilautakunta omistaa aluehallintovirastossa määrääjän säilytettävänä olevat paperiaineistot ja toimii kaikkien vaaliaineistojen arkistonmuodostajana ja rekisterinpitäjänä, aineistojen sijaintipaikasta riippumatta. Tietopalvelun toteuttamiseen liittyvä toimivalta on myös tarpeen säätää lain tasolla vaalipiirilautakunnalle yksiselitteisen tulkinta- ja toimintakäytännön aikaansaamiseksi. Tietopalvelun toteuttamisesta ja määrääjän säilytettävien aineistojen hävittämisestä aiheutuu kuluja (kuljetukset, mahdollinen tilojen hankkiminen ja vuokrat, uudelleenlaskentojen vartiointi ja valvonta, aineistojen hävittäminen jne.). Kustannusten kohdentamisesta tulisi säätää yleisellä tasolla laissa siten, että kuluista vastaa kukin vaalipiirilautakunta; täsmällisemmät määräykset voidaan antaa oikeusministeriön ohjeissa. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut esittää harkittavaksi, tulisiko tässä yhteydessä säätää mahdolliseksi se, että vaalipiirilautakunta voi hankkia tarvittaessa virka-apua esimerkiksi vaalilippujen uudelleenlaskentatilaisuuksien valvontaa varten. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalveluiden henkilöresurssi on nykyisin keskitetty ja rajallinen.

Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut katsoo näkemyksensä, että lakiin tulisi kirjata, että vaalipiirilautakunnat säilyttävät vaalilippuja siihen saakka, kunnes vaalin tulos on lainvoimainen. Tämä perustuu siihen, että oletettavasti mahdolliset kansalaisten suorittamat äänestyslippujen

katselmoinnit tapahtuvat pian vaalien jälkeen. Käytännössä vaaliluput on saatettu toimittaa aluehallintovirastolle vaalipäivän jälkeen jo sunnuntain ja maanantain välisenä yönä.

Eija Kariluoma

Yksikön päällikkö

Anne Bäckman

Yleishallintolakimies

Bäckman Anne

Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue